

– екскурсійний тур для гурманів – подорож із дегустацією страв і напоїв, під час яких не лише розказують про особливості місцевої кухні, але і демонструють технологію приготування страв і продуктів;

– освітній тур – подорож із метою навчання у спеціальних закладах кулінарного профілю, відвідування курсів і майстер-класів;

– комбінований тур – подорож із поєднанням рис кількох попередніх видів турів.

Рекреаційними ресурсами гастрономічного туризму можуть виступати складові сфери ресторанного бізнесу, зокрема (за матеріалами [5] з доповненнями автора):

1) заклади ресторанного господарства, варті окремого відвідування:

а) відзначені зірками визнаного кулінарного гіда Мішлен (Michelin Red Guide) та інших ресторанних рейтингів (Zagat, Le Pudlo, Gaultmillau, Lebey і Le Bottin Gourmand);

б) відомі високою авторською кухнею завдяки визнаним шеф-кухарям, таким, як Ален Дюкасс, Гордон Рамзі, Джеймі Олівер, Хестон Блюменталь, Нобуюкі Нобу Мацухіса, які є власниками багатьох ресторанів, у тому числі відзначених зірками Мішлен;

в) мають унікальну концепцію, місце розташування, неповторний колорит (наприклад, ресторан The Red Sea Star (Ейлат, Ізраїль), який знаходиться на глибині 6 м під водою і з'єднується з берегом 70-метровим мостом, ресторан Gajumaru (о. Окінава, Японія) розміщується серед гілок дерева баньян на висоті 6 м над землею та інші, у тому числі етноресторани;

г) визнані кращими у світі за версією престижних фахових видань (зокрема, британського журналу «Restaurant»), очолюють ресторанный рейтингів списки (наприклад, трендового й актуального сучасного рейтингу – San Pellegrino's 50 Best Restaurants);

д) пропонують специфічний асортимент страв в оригінальній презентації (наприклад, у ресторані Noma (Данія, м. Копенгаген), крім іншого, подають мох, лишайник і кістковий мозок; винний льох ресторану El Celler de Can Roca (Іспанія, Жерона Каталонія) налічує близько 60 тис. пляшок вина);

е) розраховані на вузьке коло споживачів, об'єднаних певними інтересами, ідеями та ін., наприклад, пошанувачі нетрадиційної кулінарії тощо;

2) гастрономічні фестивалі (у тому числі вуличної їжі), під час яких презентуються заклади ресторанного господарства різного кулінарного спрямування;

3) професійні конкурси (фестивалі) серед фахівців ресторанного бізнесу, зокрема, кухарів, кондитерів, пекарів, баристів, барменів, вітольє (фумільє), фахівців з карвінгу та ін.

Список використаної літератури:

1. Алешугіна Н.О. Можливості розвитку гастрономічного туризму в Чернігівській області / Н.О. Алешугіна, П.Ф. Коваль // Наук. вісн. ЧДІЕУ. – 2014. – № 2 (22). – С. 50–53.

2. Батман В.С. Тенденції кулінарного туризму в світі та в Україні / В.С. Батман // Сучасні технології управління туристичним та готельно-ресторанним бізнесом : матер. X Всеукр. наук.-практ. конфер. (м. Маріуполь, 28 вересня 2018 р.). – Маріуполь : МДУ, 2018. – С. 70–71.

3. Вишневська Г.Г. Потенціал кулінарних турів у контексті спеціалізованого туризму / Г.Г. Вишневська // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. – 2013. – Вип. 31. – С. 112–118.

4. Кукліна Т.С. Гастрономічний туризм на туристичному ринку України / Т.С. Кукліна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer30/682.pdf>.

5. Расулова А.М. Потенціал ресторанного бізнесу у розвитку гастрономічного туризму України / А.М. Расулова // Економіка та держава. – 2015. – № 5. – С. 78–83.

А. Ф. Трохименко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

КАТЕРИНОПІЛЬСЬКИЙ РАЙОН ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ: РЕСУРСНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Катеринопільський район, як адміністративно-територіальна одиниця, сформований у 1923 р. і підпорядкований Уманській окрузі Київської губернії. У 1962 р. його розформовано, а у сучасних територіальних межах його відновлено у 1966 р. [3].

До ресурсно-рекреаційного потенціалу території відносимо всі ресурси рекреаційної дії (об'єкти, події, явища, властивості тощо), що використовуються або можуть бути використані у туристсько-екскурсійній діяльності. Вони можуть бути як природного, так і антропогенного походження.

Природна складова ресурсно-рекреаційного потенціалу Катеринопільщини представлена річками Велика Вись, Гнилий Тікич і Шполка, 35 ставками загальною площею водного дзеркала 200 га, лісами (дуб, сосна, липа, граб, ясен, клен) площею 5,6 тис. га. До об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення на території району належать Кайтанівський ботанічний, де під пологом дубового лісу віком близько 100 років росте конвалія лікарська, Великоვისький комплексний, Тікицький ентомологічний заказники; парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва у с. Мокра Калигірка, заснований у XVIII ст.; три підземні джерела, які живлять р. Гнилий Тікич, у Гринівському урочищі поблизу с. Гуляйполе [3, 4].

Антропогенна складова ресурсно-рекреаційного потенціалу може бути представлена археологічними, архітектурними, історичними пам'ятками, біосоціальними (пов'язаними із видатними особистостями) ресурсами, пам'ятниками, музеями.

У с. Мокра Калигірка виявлено залишки поселення доби міді, у с. Бродецьке – поселення трипільської і черняхівської культур, у селах Вербоivecь та Ямпіль, поблизу Єрок та с. Розсохуватка – поселення трипільської культури, у с. Новоселиця – 6 курганів скіфського часу, поблизу с. Пальчик – поселення трипільської культури та кургани доби бронзи, поблизу с. Ярошівка – сарматське поховання [4].

Цікавим, на нашу думку, є такий археологічний об'єкт, як трипільський кам'яний бик у с. Кайтанівка, де у VIII–VII ст. до н. е. (за версією археологів) було язичницьке (культове) святилище, духовний центр аріїв. Схожі пам'ятки знайдено в Іспанії (їм не більше 2 тис. років), Португалії (вік датують IV–I ст. до н. е.) [1].

Неперехідну цінність мають історичні споруди – архітектурні пам'ятки. Найбільш давньою з них є Свято-Дмитрівська однокупольна церква у с. Залізничці, збудована у 1773 р. З 1885 р. збереглася п'ятикупольна церква Іоанна Богослова у с. Суха Калигірка (у 1997 р. реставрована за сприяння народного депутата України В.П. Гетьмана) [3, 4] (табл. 1).

Таблиця 1

Архітектурні пам'ятки Катеринопільського району (за матеріалами [5])

Назва	Матеріал	Рік зведення	Населений пункт	Значення (статус)
Церква Св. Дмитрія (Покрови Богородиці)	дерев'яна	1773	сmt Єрки (с. Залізничка)	національне
Церква Іоанна Богослова	дерев'яна	1885	с. Суха Калигірка	місцеве
Церква Покрова Богородиці	дерев'яна	1873	с. Мокра Калигірка	щойно виявлена
Управління цукрозаводу	мурована	1862	с. Киселівка	місцеве
Залізничний вокзал	мурована	1891	сmt Єрки	місцеве
Залізнична лікарня	мурована	1891	сmt Єрки	щойно виявлена
Водонапірна башта	мурована	1891	сmt Єрки	щойно виявлена

Серед видатних уродженців Катеринопільщини [4, 5]:

– дисидент, державний діяч, літературний критик, публіцист, діяч українського руху опору, Герой України В. Чорновіл (сmt Єрки);

– брати: літературний критик, історик літератури, український громадсько-політичний і державний діяч, публіцист, один із творців української журналістики, дійсний член Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові, академік Української академії наук і віцепрезидент Всеукраїнської академії наук Сергій Єфремов; літературознавець Петро Єфремов; педагог, громадський діяч Федір Єфремов (с. Пальчик);

– вчений-енциклопедист, письменник, журналіст М. Філіппов (с. Вікнине);

- український поет-неокласик, літературознавець, перекладач з французької, латинської та російської мов, педагог П. Филипович (с. Кайтанівка);
- літературознавець, фольклорист, член-кореспондент АН УРСР М. Сиваченко (с. Ямпіль);
- лікар-педіатр П. Гудзенко (с. Гончариха);
- фахівець у галузі кістково-гнійної хірургії М. Панченко (с. Потоки);
- фахівець у галузі дитячої хірургії Василь Рибальченко (с. Ромейкове);
- фахівець у галузі управління суден А. Мальцев (с. Ямпіль);
- біолог, біофізик Володимир Рибальченко (с. Кайтанівка);
- історик А. Лихолат (с. Розсохуватка);
- літературознавець О. Килимник (с. Ямпіль);
- літературознавець М. Наєнко (с. Гуляйполе);
- літературознавець, письменник В. Лисенко (с. Залізничка);
- прозаїк М. Галич (с. Мокра Калигірка);
- поет, перекладач М. Гірник (с. Вербовець);
- поет Я. Івашкевич (с. Пальчик);
- поет М. Коваленко (с. Пальчик);
- поет, публіцист В. Латанський (с. Луківка);
- художник, мистецтвознавець С. Латанський (с. Луківка);
- український композитор, диригент, заслужений артист М. Радзієвський (с.мт Єрки);
- Герой Радянського Союзу П. Волков (с. Лисича Балка);
- Герой Радянського Союзу М. Ніковський (с. Єлизаветка);
- Герой Радянського Союзу С. Поліщук (с. Кайтанівка);
- Герой Радянського Союзу М. Цисельський (с. Стійкове);
- Герой Радянського Союзу Г. Шевченко (с. Петраківка).

Із Катеринопільським районом пов'язані життя та діяльність промисловця, Героя України Ю. Косюка. До основних пам'ятників на території району відносяться: пам'ятний знак братам С.О. Єфремову та П.О. Єфремову у с. Пальчик, пам'ятний знак В.П. Чорноволу у с.мт Єрки, пам'ятний знак поету Філіповичу в с. Кайтанівка; 38 пам'яток увіковічення пам'яті людей, що загинули в часи Великої Вітчизняної війни, з них 3 – твори монументального мистецтва у с.мт Катеринопіль, с. Вербовець, с. Гуляйполе; 3 пам'ятники воїнам-афганцям [2].

Серед історичних пам'яток Катеринопільщини [5]:

- Братська могила активістів села 1921 року (Розсохуватка) та 1922 року (Петраківка);
- Братська могила односельців та військовополонених (Гончариха);
- Братська могила радянських активістів (Катеринопіль);
- Братські могили радянських воїнів (Вербівець, Катеринопіль, Мокра Калигірка, Новоселиця, Шостакове, Ярошівка);
- Братська могила радянських підпільників (Катеринопіль);
- Меморіальний комплекс на честь радянських воїнів та односельців (Гуляйполе);
- Могила радянських воїна та пам'ятник воїнам-односельцям (Окнино);
- Пам'ятний знак на честь воїнів 2-го Українського фронту (Катеринопіль);
- Пам'ятники воїнам-односельцям (Вербівець, Гончариха, Єлизаветка, Єрки, Кайтанівка, Катеринопіль, Киселівка, Лисича Балка, Мокра Калигірка, Новоселиця, Пальчик, Петраківка, Потоки, Радчиха, Розсохуватка, Ступичне, Суха Калигірка, Ямпіль, Ярошівка).

На території району є два музеї: Катеринопільський краєзнавчий музей і музей Сергія Єфремова у с. Пальчик [2].

Список використаної літератури:

1. Івашкевич Т. Пошуки трипільського бика, або Кайтанівка – духовний центр аріїв / Тетяна Івашкевич // Вісті Черкащини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://viche.ck.ua/item/2954>.
2. Інвестиційний паспорт Катеринопільського району [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://katerynopiladm.gov.ua/investitsijnij-pasport/item/4649-investitsiyuni-pasport-katerinopiliskogo-rayonu>.
3. Катеринопільський район // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Катеринопільський_район.

4. Катеринопільський район // Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=11048.

5. Катеринопільський район. Черкаська область. Вікі любить пам'ятки // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікі_любить_пам'ятки/Черкаська_область/Катеринопільський_район.

Науковий керівник: доцент кафедри туризму і готельно-ресторанної справи,
к. геогр. н., доцент В.І. Новикова

Ю.В. Ченіжна

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ

Сьогодні туризм є однією з найбільш динамічних галузей світової економіки. Його розвиток сприяє зростанню зайнятості, диверсифікації економіки, оскільки сфера туризму і курортів пов'язана з діяльністю більш як 50 галузей, підвищує інноваційність національного господарства. За оцінкою Всесвітньої туристичної організації ООН (ЮНВТО), внесок туризму до світового валового внутрішнього продукту з урахуванням непрямого ефекту становить 10 відсотків. Загальна кількість робочих місць, що прямо або опосередковано стосуються сфери туризму, становить 11 відсотків [1]. Важлива роль туризму у збереженні і розвитку культурного потенціалу, гармонізації відносин між різними країнами і народами, збереженні екологічно безпечного довкілля, у реалізації зовнішньої політики держави, що свідчить про перспективність та необхідність його розвитку на міжнародному, державному та регіональному рівнях.

Унікальність туризму полягає в можливості здійснення туристичної діяльності практично в будь-якому регіоні шляхом використання різноманітних історичних, культурних, природних та інших видів ресурсів, що обумовлено існуванням різних видів туризму. Ефективність залучення та використання цих ресурсів у сфері туризму залежить від якості взаємодії суб'єктів регіонального туристичного ринку.

Основними суб'єктами ринкових відносин у сфері туризму на регіональному рівні є:

- органи державного управління і контролю;
- підприємства-виробники туристичних послуг (туристичні бази, бази відпочинку, лікувально-оздоровчі установи тощо);
- туристичні оператори та турагенти (формують та продають туристичний продукт);
- підприємства, що надають послуги з розміщення та харчування туристів (готелі, пансіонати, мотелі, кафе, ресторани тощо);
- підприємства та установи сфери дозвілля;
- підприємства транспорту;
- об'єкти туристичних відвідувань (історичні, культурні пам'ятки, природні ресурси тощо);
- рекламно-інформаційні підприємства та установи [2, 211].

Наявність тісного взаємозв'язку між усіма учасниками туристичного ринку зумовлює об'єктивну необхідність широкого використання партнерства як основи взаємовідносин учасників індустрії туризму у вигляді організованої взаємодії для досягнення найбільш ефективним шляхом загальних економічних, соціальних та інших цілей, здійснюване на основі кооперації.

Відносини партнерства загалом і державно-приватного зокрема ґрунтуються на наступних принципах:

- рівність перед законом;
- заборона будь-якої дискримінації прав партнерів;
- узгодження інтересів партнерів з метою отримання взаємної вигоди;